

LANDBRUKSDEPARTEMENTET
Postboks 8007 Dep,
0030 OSLO

Dato: 04.04.2003

Jrnlr: 234/03

Arkiv/Bedrift: J01 &00 /

Saksbehandler: PP

HØRINGSNOTAT OM FRAMTIDIG ORGANISERING AV LABORATORIETJENESTENE PÅ MATOMRÅDET MV.

Bakgrunn for høringsuttalelsen er de politiske føringer som er kommet fra Stortinget i tilknytning til St. prp. Nr. 63 (2001-2002) og St. prp. nr. 1 Tillegg nr.8 (2002-2003).

I St.prp. nr. 63 (2001 - 2002) ble det foreslått at laboratorietjenestene på matområdet skal organiseres uavhengig av det nye tilsynet. I tillegg ble det sagt at staten, uavhengig av fremtidig eierskap til disse tjenestene, skal sikre at

- tilsynet har tilfredsstillende tilgang på likeverdige laboratorietjenester over hele landet
- tilsynsobjektene (næringen og kommunene) har nødvendig tilgang på analysekapasitet til å tilfredsstillende kravene til dokumentasjon av sin internkontroll
- kommunene har nødvendig tilgang på analysekapasitet til å gjennomføre sine oppgaver innenfor miljørettet helsevern
- laboratorietjenestene har en infrastruktur som gjør at hensynet til geografisk nærhet mellom laboratorier og brukere blir tilbørlig ivaretatt
- det til enhver tid finnes kompetanse og kapasitet til å utrede nye problemområder som måtte komme på matområdet og at det utvikles og implementeres ny metodikk etter hvert som behovet for dette utvikler seg
- det finnes laboratorier med nødvendig kompetanse og uavhengighet til å forestå referansefunksjoner for den øvrige laboratorietjenesten

I tillegg ble det også sagt at når det gjelder små kommuner med svakt næringsgrunnlag og begrensede muligheter til selvstendig etablering av tilfredsstillende infrastruktur for næringslivet, vil det være et statlig ansvar å sikre at næringsutøvere, som er etablert i slike områder, har tilgang på laboratorietjenester til bruk i sin internkontroll. Utfordringen er å finne de rette virkemidlene til å sikre dette.

Kommentarer til de enkelte avsnitt av høringsnotatet:

Kapittel 3 i høringsnotatet starter med denne uttalelsen:

Det legges til grunn av staten har et overordnet ansvar for å sikre at det også i framtida blir tilgang på fullverdige laboratorietjenester på matområdet over hele landet. Dette gjelder analyser for Mattilsynet, for næringen og for forbrukere.

Hele dette innledende avsnittet beskriver hvordan staten tar ansvar for tilbud om laboratorietjenester. I kap. 3.2 beskrives Mattilsynet som den største etterspørger av laboratorietjenester og at Mattilsynet derved ved hjelp av ulike virkemidler kan påvirke laboratoriestrukturen. Til dette må det sies at Mattilsynet har skapt en situasjon der laboratorier som er bygget opp over flere årtier skreddersydd nettopp for analyser på matområdet ikke lenger skal inngå i Mattilsynets ansvarsområde fordi staten ikke ønsker å drive laboratorier. Det virker da rart hvis det blir Mattilsynets oppgave (kap. 3.2.2; Mattilsynet som markedsaktør) å bruke ressurser på å styre utviklingen av det samme laboratorieområdet.

I kap. 3.3 og også kap. 6 er hovedtemaet *nærhet*.

Dette er et vesentlig element innen mikrobiologiske analyser. I Agendas rapport er det i sammendraget i kap. 1 slått fast at "*Laboratorieundersøkelser vil være Mattilsynets viktigste dokumentasjons- og vurderingsgrunnlag*". Senere i rapporten er det angitt at ca. 72% av analysene som nå blir tatt av dagens tilsyn er mikrobiologiske analyser.

Prøvemateriale til mikrobiologiske analyser er følsomme, og analyseresultatet er i stor grad korrelert til faktorene tid og temperatur. Derfor er disse faktorene også tatt inn i forskrifter, instruksjoner og analysemetoder (f.eks. kan nevnes krav til analyse innen 12 timer ved temperatur 5 °C av vannprøver fra lukkede flasker etter Norsk Standard NS-EN ISO 6222).

I mange fylker, som f.eks. Telemark, er logistikk et problem, og ett mikrobiologisk laboratorium innen fylket er ikke tilstrekkelig. Mikrobiologi krever ikke så avansert utstyr og **det bør være så mange laboratorier som mulig, forutsatt at de fyller kvalitetskravene.**

I forbindelse med beredskapsarbeid innen næringsmiddeltilsynet samarbeidet KNT'ene i Telemark om en felles beredskapshåndbok. I den forbindelse ble det utredet hvilken analysekapasitet som fantes i fylket og det ble laget en oversikt over dette. Det ble da også kartlagt hvilke andre laboratorier som fantes som eventuelt kunne bidra med analyser relatert til matområdet, og det viste seg at det er overraskende mange små laboratorier rundt omkring, noe som gjenspeiler hvordan krav til nærhet er essensielt.

Kap. 4 – Politisk og faglig grunnlag

På side 6 er det satt opp punktvis hvilket ansvar staten har. De 4 første, spesielt punkt 4 vil være vanskelig å få til der befolkningsgrunnlaget er lite. Det er dermed lite interessant å etablere seg for private laboratorier. Vedlegg 3 illustrerer dette på en god måte når man ser hvordan Nord-Sverige omtrent ikke har laboratoriedekning. Distriktpolitiske hensyn må derfor tas, jfr. 1. avsnitt på side 7 i høringsnotatet i forhold til analysetilgang for næringsutøvere.

De siste 2 punktene kan ikke overlates til det private markedet, noe som gjør kap. 5.2.1 til en nødvendighet.

Kap. 4.2.3 – det er verdt å merke seg punkt b her; *Det markedsmessige utgangspunktet, kjennetegnet ved at dette er et marked i vekst, men som er lite utviklet med hensyn til reell konkurranse og med begrensede forutsetninger for å kunne utvikle konkurranse.*

Dette siste er det av vesentlig betydning å merke seg. Mange av analysene som Mattilsynet har behov for er som tidligere nevnt mikrobiologiske, og er avhengige av tid/temperatur fra prøven er tatt til den blir analysert. Nærhet til laboratoriet er derfor av vesentlig betydning. Flere av disse analysene er i utgangspunktet ikke lønnsomme, da de er tidkrevende og krever dyrking over flere dager, ofte under spesielle forhold. Samtidig er ikke flere av de mikrobiologiske analysene av stort volum, slik at de kan fylle kriteriene satt i kap. 5.2 a). Eksempler på slike analyser er prøver fra fisk, slik som Listeria, prøver fra kjøtt og prøver tatt i forbindelse med matforgiftning.

Kap. 8 –Administrative og økonomiske konsekvenser

i kap. 8.2.1 beskrives at det i dagens marked er en betydelig overkapasitet. Hvordan Agenda i sin rapport har kommet fram til denne konklusjonen vites ikke, men det er samtidig spådd en viss økning i behovet for analyser innen Mattilsynet, spesielt innenfor området fisk. Under utredningen av om laboratoriet skulle følge med Mattilsynet var et av argumentene at Dyrehelsetilsynet ikke har hatt egne laboratorier og ikke anså det som problematisk. Prøvetaking innenfor Dyrehelsetilsynet har ofte vært knyttet til overvåkningsprogrammer, der opplegget rundt prøvetakingen er styrt og tilrettelagt, både med hensyn til hvor prøvene skal sendes, og at kostnadene er dekket. Når det gjelder andre prøver som kunne vært interessante å ta, tør jeg påstå at det nettopp av den manglende tilknytningen til et nærliggende laboratorium har vært unnlatt å ta prøver, selv om det burde vært tatt av hensyn til å fremskaffe nødvendig dokumentasjon. Når nå Dyrehelsetilsynet innlemmes i Mattilsynet sammen med bl.a. Næringsmiddeltilsynet, vil det være behov for en gjennomgang av behovet for prøvetaking. Kulturene i de 2 tilsynene er forskjellig her, da næringsmiddeltilsynet er vant til å ta ut prøver etter behov, noe som klart gjenspeiler seg i Agendas rapport i tabell 4.1. Når disse tilsynene skal utarbeide en felles kultur på dette området, vil jeg tro at analysebehovet på det tidligere Dyrehelsetilsynets område vil øke betraktelig. Det er dessuten et faktum at de kommunale næringsmiddellaboratoriene utfører en lang rekke tjenester for kommunene, hovedsakelig i form av drikkevannsanalyser.

I kap. 8.2.2 under omstillingsbehov er det med bakgrunn i overkapasitet vurdert at ca. 80-100 personer er overtallige, og at det vil utgjøre en effektiviseringsgevinst når disse personene fjernes. Til dette må det sies at KNT-laboratoriene innehar en betydelig kompetanse på næringsmiddelområdet, og det at Mattilsynet mister denne kompetansen ikke kan sies å utgjøre noen effektiviseringsgevinst, snarere tvert imot.

På side 18 står det at; *"Staten av rimelighetshensyn tar et økonomisk medansvar for de personalpolitiske omstillingstiltak som kommunene både bør og må gjennomføre på laboratorieområdet"*. Staten bør i tillegg påta seg økonomisk ansvar for laboratoriet som helhet, som følge av at vesentlige deler av grunnlaget for laboratoriedrift kan bli borte.

KONKLUSJON:

- Staten må ta økonomisk ansvar for laboratorier og laboratoriepersonell som blir berørt av etableringen av Mattilsynet i form av omstillingsmidler til kommunene/eierne av de berørte laboratoriene. Da vil samtidig de 4 første punktene i kap. 4 være ivaretatt.
- Mattilsynet bør ikke engasjere seg i bruk av virkemidler for å styre laboratoriestruktur i Norge, dette er et overordnet statlig ansvar.
- Laboratorieanalyser på matområdet er ofte ikke egnet for konkurranseutsetting, dette samtidig som det er et krav om nærhet og beredskap. Skal kostnadene med dette være et kommunalt ansvar?

Med vennlig hilsen

Pia Paulsen
Byveterinær